

CERCULARIULU

D. S. D. episcopu alu Oradiei-mare in oieptulu colepteloru pentru gimnasiulu de Beiusiu.

C. Nr. 200/1853.

Iubitilor in Cristosu Frati si Fii!

In firul cerculariului nostru de 14. Nov. 1852. Nr. 1386 in privinti'a coleptei facunde pe séma gimnasiului de Beiusiu, vo lasamu pre lenga inointia dorintei nóstre, respicate in intielesul amintatului cerculariu, ca toti acei conferinti, cari enco n'au esolvitu suma oferita spre scopul preatinsu, sa se nisuéscu fora intardiére a esolvi sumele de bani oferite pe séma gimnasiului Beiusianu; éro cari s'au apromisu a depone oblatiunea facuta numai in decursu de tempu mai indelungu, toti aceea sa deé oblegatiuni formale cu potére de contraptu, despre suma acea oferita, si acéste oblegatoriale enco sa se tramita aci indata spre a se potea remustra la locul seu. Fora de aceasta lasu tuturor cu tóte oblatiunile facute in produse naturale fia de ceplasa, ori in efepte, precum si care s'ar face de acum, se le prefaceti in bani gata, vendiendule catu se va potea mai cu mare pretiu, apoi bani incasandi indata sa se strapuna aici cu tóte altre colepte impreuna.

Cu acésta ocasiune nu'mi potu inneca dorérea ce'mi contrista inina, vediendu co cei mai multi d'ntre Fratiile Vóstre cari sunt doruiti dela induratul Dzeu cu mai bona subsistintia, ma potemu dice, co sunt si avuti: nece a 4. ba uni neci a 50 parte au conferitu pre acelu santu scopu, cotu au conferitu unii mai meseri, al carora nume spre alor bucuria sufletésca, si spre a nóstra mangaintia si a dolcei natiuni lauda si folosu, este notatu la noi cu litere de reconoscintia.

Acésta circumstantia o am luat in séma si in privintia intregelor comune, d'ntre care tocmai

céle mai mari si mai avute au oferitu cu mult mai pucinu, de cotu unele mai mici si mai mesere; ba unele n'au oferitu enco nemica! — Ce numai de acolo provine, co au intrelasatu Preotii respectivi a insufleti pe poporéni s'ui, nece inisi ei dóra deplinu patrushi fiind de santienia scopului acestui inaltu si mantuitoriu. — Inse voiosi ne damu sperantiei co anomalia acésta ne asceptata si nece de cum placuta, despre o parte se va nemici pr'in o colepta noua, ce d'in anima oftamu si vo comendamu, ca si noi se potemu sta cu rezultatul facutei colepte inantea Inaltului c. r. guvernul, fora rusine, si nomele Fr. Vóstre si a comunitatilor Fr. Vóstre in credintiate, sa se póta citi fora indimnatiune prin publicitate, coria i se va face conoscut efeptul acestei colepte.

Dat in Urbea-mare in Februaru 1853.

Bine voitoriu Vasilie, m. p. eppu.

NB. a Redaptiunei. E mirare ca caldurósele provocatiuni ale Archi-pastoriului, tintitóre spre binele si luminarea nationara a partii aceia, au aflatu asia de pucinu echo intre fiii sei sufletesci. — Noi scimu din esperintia, cumca zelulu preotiloru spre scopuri d'aceste manutitóre face minuni intre poporu, indata ce acesta e bine informatu despre importantia scopului la care se ceru asemene colepte. — Essemplele inse tragu si mai multu in cumpan'a adevérului acestuia. Nu scimu cu ce zelu voru fi lucratu si provocatu si DDnii Ppopi si dupa ei si Preotii la colept'a acést'a de atata importantia pentru cultura tinerimei din Ungaria; primiseramu inuse² la mana unu cerculariu alu V. Ppopului distr. Fernasiu mai de multu, si, dupa caldur'a ce o desfasiurà si Dlui intru provocarea subordinatiloru sei sufletesci, ne impluseramu de sperantia, ca, dupa³ cum doriamu cu totii, se capatamu inalta licentia de o coleptiune pentru regenerarea scóle-

loru — asia ne vomu sci areta demri de acea gratia prénalta, déca o vomu capatac cu documentarea, ca 'ntre romani si clerulu si poporul diecesei Oradane i si cunósce misiunea diptata de seclulu si impregiarile de facia, de catu mai imperativa si mai favoritóre Romanulu de un'a mie de ani n'au mai avutu. — Dara ce resultatu au avutu aceea coleptiune? — Se o mai amintimu aici ca sa remana la posteritate de oieptu alu memoriei ori blastemului? — Nu. — Nu o vomu face —; ci pentru acum impartasimu inca numai cerculariulu atinsu si dorimu din resufletu, ca se fimu pusi in stare mane poimane a i publica si speciariulu lui resultatu, si apoi se tragemu paralele între adeveratii parinti spirituari Dlou'r cari; aveti a ingrigi de spiritu! — de conducerea si luminarea lui, eara nu numai de materialismu, de implarea celoru 7 stomace, de tunsulu si mulsulu oiloru. — Acést'a aru fi cu scopu a se face, ca se cunóschemu pe adeveratii pastori, carii si punu sufletulu pentru oile sale, între mercenarii besericei pe carii devuimu se i depingemu cu cele mai degradatóre colori, pentru ca se sierbeasca urmasiloru de oieptu alu infiorarei de atat'a indiferentismu ca tra luminarea natiunei séu totu atata a turmei sale. Nu credemu ca clerulu si poporul romanu din marit'a diecese susu numita voru lasa locu pentru peatr'a scandalei; — ci mai curundu credemu, ca ne voru servi mane poimane, cu unu resultatu suridietoriu alu spiritului d'a siertfi pentru natiune, de esemplu inflacaratoriu la asemenea scopuri. — Acésta se si pretinde mai virtosu dela cultur'a cu care se predistinge pe sene acelu laudatu cleru si mai incolo si dela starea cea mai favoratóre a subsistintiei lui facia cu tóte celelalte diecese romane, in care preotii suntu asia dichendu glebae adstricti. — Din sinulu pamentului ar' fi detóre preotimea a scóte capitalulu, ce se cere pentru deplina organisare a scóleloru. — Parenise ca ar' fi de asteptatu, ca preotimea depe tóte locurile ea se iee pene si iniciativ'a a acordacelu pucinu unu dominiu din faci'a locului ca selu lucre in solidum cu tóta parochi'a pe diumatate (de care se afla petutindene destule) si venitul sa se consantésca pentru institute de scóla. — Amu lucratu la domni sute de ani fora se fimu apusu sub sarcin'a acea arbitraria —, acum se nu lucramu o di doue, chiaru pentru ca se ne espiamu pecatele, ca se nu mai putemu ajunge la nici o intemplantare a fi earasi imbranciti in afurisit'a stare

de mai nainte?! Nu. — Nu se póte acést'a déca me iubiti, dice scumpane natiune, caci dóra: „Non ita sunt fatis omnia vers'a meis!“; si ca tra preotime, ca tra intielegintia — 'si adresa pe totu loculu regusitululu seu glasu, provocandui in suspine de mama cu cuvintele tristului nostru strabunu Ovidiu: „Confer et in votum tu quoque verba meum.“

Cerculariulu

D. v. protopopu alu distr. Fernasiu.

Nr. 102. Iubitilor Frati — Domnilor parochi! Nu esista sertfa, nu sacrificiu, carele se intréca datorinti'a nostra de a conferi dupo potintia la institutul gimnasiului de Beiusiu. Sciti Fratilor! co strebunii nostri facea miracule in lume pr'in beli, pr'in viptime si sacrificie se fecera mai puternici sub sóre, se fecera 'nvinghetori si sujugatori altor populi. Sciti co literaturà strebunilor nostri Romani, la acel inaltu grad al perfeptiunii au ajuns, cot si adi tóte sciintiele d'in ea se scot, ca d'in cea limpede fontana a Minervei. Maiestria, artile formóse, amfiteatrele si edificiele lor repescu lumea la mirare. Apoi dorére! priviti acum la nepotii marelui Traian, cautati la miseretatea, ticalosà si nesciinti'a, orb'a neunire si imperfeptiunea lor. — Cine va renasce pe populul roman d'in tóte acéste? Cine va insufleti gintea nóstra? Cine o va sterni d'in somnul cel de seculi? — Nemine altul de cot noi. Noi suntem pusi de proni'a diecsca se inaintam binele spirituale si materiale alu populului nostru. Sorte ne au fostvitrega pene'n revolutiunea trecuta, sorte au nascut sclavia pe presenta generatiune roman'a; daro lauda Dnului romanul astadi este liber, este concetatiunu egaru in drepturi cu alti, acum e tempul mantuintiei nostre; — de'l vom sci folosi. — Se lucrám daro, se facem, se siertfim, se ponem fundament la edificiu celu mare al culturai si civilizatiunei nóstre. Ce de nu vom face, nu suntem vernici de nomele Romanu; presentul si posteritatea ne va blastama ca pre nésce animale fora simtiu si viétia natiunala. — Noi nu avem magnati cu capitaluri si mosii provediuti; natiunea nostra numai in noi se radima, noi suntem mentea si pung'a ei. — Se siertfim daro d'in ce avem, co Dnul nu cauta catimea siertfei, ci abundanti'a vointiei. — Eu d'in miseretatea mea legu 30frti pe totu anul cot voiu vietiui; dela poporenii parochiei mele si d'in ai besericei enco me voiu nisui a imulti colept'a. — Nu cogitaretu Fra-

tilor co cu 2—3 fni vom poté face destul, nu Fratilor! Gimnasiul are debuintia enco de 6 profesori, cari tribue salarisati celu pucinu cu 6000 fri. valutali, si celor fundari enco tribue un subsidiu ca de vero 1500 fri, — ce capitalu tribue sa componemu, carele se subpórte acéste? — Guvernul nu scimu ce va da; póte si nemica! si atunci acestu greument se radima cu totul pe noi! Pentru aceea fie care preoti leuand cu sene pe senatul comunei si curatorii besericei, insulu se amble pr'in satu, animand populul, si demustrandui necesitatea gimnasiului; incredintiandul co: pene nu vor ave Romanii barbati calificati si diregatori si d'in sangele loru, pene atunci tot apasati vor fi pe aice de magiari, si totu isi pótu teme mosia sa de instrainare. — Populul deve animat cu interese materiale, caci elu miserul, nu scie ce e natiunalitatea, n'are idei de binele ce i va urma d'in infiintarea scolelor romane mai inalte (!!). Faceti tóte. Si Deu cu noi! — Datam in Spinusiu 3. Decembre 1852. Al Fratiilor Vóstre Frate conatiunalistu Vasilie Vancu, m. p., parocu in Spinusiu si adm. v. protopop distr. Fernasiu.

DISERTATIUNE

despre Reuniuni preste tot, si in specaletate despre Reuniunile in sciintie si arti leberali, tinuta cu ocaziunea adunarei literarie insocirei de calificatiunea junimeii romane — in Urbeamare 22./10. Maiu 1853 de Iacob Brendusianu, juristu.

Viribus unitis. Symbolum Augustissimi Invictissimique Imperatoris Austriae Francisci Iosephi I.

a) Preste tot.

OO. AA.! Cine se nu-si apléce capul inantea marimeii omenesci daca cauta in Istori'a trecutului?! Cine se nu se umiledia inantea presintelui cand cérca faptele maretie, ce se ivesc pretutindeni in societatile omenesci domnitóre preste uscatul si ap'a planetei ce-o numim pament?!

En se aruncam o clipa preste globul pamentului cel posiédem, si numai decat vom vedé: cum apare acésta planeta desclinita pr'in putere fisica: in apa si uscat; uscatul cu privire la localitati sub impartit in cinci parti mai mari; fiesce care d'in

acestea subimpartita in teritóre locuite de popóre de acea-si colóre; si aceste sub impartite in popóre de acea-si origine? — Eara inaintand mai incolo vom aflá: ca sunt asiediate popórele d'in punct de vedere politic sub forme feliurite de guvernament in state separate, — ce éra, pentru usuratarea guvernarei, se subimpart in Tieri de Coróne, Principate, Distripte mai mari, Comitate, Baronate, s'au ori cum se le numim; — si tóte aceste in cercuri, cercurile in subcercuri si subcercurile in comunitati, pr'in urmare toti omenii cati au cam ajuns macar numai la cel mai mic grad de cultura vin in societati, in Reuniuni. —

Si societatile s'au reuniunile aceste a le omenilor au produs tot ce e mare, si tot ce e de mirare d'in punct de vedere scientific si artificios pe pamentul acest'a. Acestea au desvoltat semnele graiului — limb'a poporelor — ca se se intieléga unii pe altii; aceste au conchiemat neamul omenesc d'in selbatecie, in care erá viptim'a dobitócelor crudéle; au desvoltat idea delicata relegiunaria; aceste au deschis caile cuminecatóre pe uscat ca se se conósca pe sene omenimea; aceste au pefacut desiértele Saharene in paradise pamenténe; aceste au inversat in ómeni idea statelor; aceste au imputernicit cuventul adeverului inchipuit; aceste au inceput navigatiunea pr'in periclele marilor, ca se devina neamul omenesc la cunoscinti'a pe care s'au tredit, si se adorédia marimea dieésca, a cui putere si minuni n'au capet, si sunt necuprindivere de mintea omului marginita d'in tóte partile; aceste au plantat idea natiunalitatilor; aceste au adus la inflorire agricultur'a, comerciul, si industri'a; aceste au reversat in omeni sciintiele; aceste au desvoltat formele guvernamentale. — Acestea póta si adi franele vietiei sociale; aceste gárantisadia securitatea personale a principelui d'in palatul marmoreu, si a misielului d'in colib'a cea de crengi uscate. — Tot ce e mare numai pr'in Reuniuni se póte efeptui, ca omenii numai in Reuniuni s'au societati sunt tari si mari, éra in singuretate sunt misiei, si fara de tóta puterea. —

Atata despre Reuniunile s'au societatile generari in cari via omenimea. — Inse

b) In specaletate.

Fara de Reuniunea in care via omenimea, si a carei scop naturale si de sene curgatoriu e sustinerea genului omenesc, — sunt inca in insusi sinul acestei Reuniuni generarie si alte Reuniuni

speciali, ce si au scopurile s'ale diverse; drept acea, cand mi am propus a disertare pucintel despre Reuniuni, atunci acestea le am ales de obiectul disertatiunei mele, despre acestea voiu dara se vorbesc pe scurt; — ma sciut fiind de comun, cumca Reuniunile ce se ivesc in lăintrul statelor se impart in mai multe ramuri; — sunt Reuniuni p. e. ce si au de scop destinsa propasire in agricultura, altele in commerciu, unele in industria, si altele in cate si mai cate ramuri a le ocupatiunilor omenesci; — ei in tōta intemplantarea locul cel mai maifestatec 'l cuprind celea destinsse pentru propasirea: 1) in sciintie, si 2) in arti liberali; ce sunt atati sori ce luminēdia mintile omenesci, desvolta gustul estetic si fac regule pentru civilisatiunea popōrelor. si amōrea celui ce e cu adevver formos, manducand omenimea catra calificatiune totodata si pe calea virtutei. — Asia dara neavend scōp despre celea lalte Reuniuni ceva a insemnare, numai despre acestea voiu se desfasuru din un'alta demustrand: a) incurgerea acestor in sōrtea natiunelor; si lamurind b) incredimentul ce au fost tot intr'una asiediat in anim'a popōrelor in privintia acestor Reuniuni, ca in privintia unor autoritati mai sublime. —

1) *Despre Reuniunile propasitōre in sciintie.*

OO. AA.! Reuniunile sunt isvōrele culturai, si marimei nationali. Marimea statelor fara de tot prejudetiul se pōte amesurare de la multimea Reuniunilor, in a caror nae acul magnetic sunt Reuniunile propasitōre in sciintie. — Acestea sunt anima vietiei sociale, pentru ca: mai antain aduc intr'o legatura mai de aprōpe pe barbatii cei eruditi ai natiunilor; dupa acea intogmesc si aduc la uniformitate limbele popōrelor si fac inteligivere semnele graiului pentru cuminecatiune atat scrisale cat si verbale; — cand si au ajuns acest scop, edau carti luminatōre in tōte ramurile ocupatiunilor omenesci; — desvalesc trecutul, descēpta presintele, si fac cantatōre d'in viētia omenesca in carea se se pota cautare se si pōta vedē scaderile si lipsele tot insul, si in acea urmare se se pōta acomodare. — Si ōre pot'o face acēst'a omenii privati? pot ei nu cu asia succes dorit ca Reuniunile literarie, pentru ca omul privat parte mai pe usior ratecesce in pareri, parte e mai inecata in el emulatiunea. Altcum merge acēsta in Reuniuni, — acolo este emulatiune mai mare, se indēmna unii pe altii; si fiind

ca n'au toti omenii, numai catra un'acelasi obiect aplecare, ei mai cati omeni catra atatea, drept acea despre atatea si lucredia, — fac reflexiuni unii la elucratele altora, si bineca ce e produspt omenesc nu pōte fi fara de tōta erōrea, — inse totusi elucratele esite d'in Reuniuni tot intr'una au preponderat si preponderēdia si adi in asemenetiune cu celea edate pr'in privati, fiind ca sunt spriginite pr'in o autoretate sublīma, despre care ori si cine e aplecat a credere se fie scutita — dupa putintia — de tōte scaderile omenesci. —

Ma, si mai mult fac Reuniunile propasitōre in sciintie: ele indemna pe patrioti la fapte marētie, la intemeēri de fundatiuni, de scōle, si de alte instietute, d'in cari se revērsa bun'a stare si lumin'a in viētia fapteca pr'este popōre; — indemna pe omeni la lectura, si dandule estmod ocupatiuni, de multe ori pe multi ii retin de la faptele celea rēle, si retinindui ii si indrēpta, si ii deleptēdia tomnindu-i, sēu dau direptiune cugetamentului acelor'a. — Acestea tōte sunt adevēre numai pr'in Reuniunile propasitōre in sciintie realisavere; pentru ce dara majestatea alaturata autoritatēi sublīme a Reuniunilor sciintiarie nu se pōte denegare.

(Va urma.)

AMORULU DE PATRIA.

Me scoborii in Campia
 Ca se mai privescu,
 Care flori placute mie
 Pe ia se gasescu;
 Aflu siguru ca Zefirulu,
 Ca unu spirtu Dieescu,
 Taie dela un'a firulu,
 Firulu materescu.
 Esse din ea focu electricu
 Peste cele flori,
 A caroru radie puternicu
 Da varii colori.
 Numai de catu ast' Campia
 Luà altu vestmentu;
 Mise da Edemulu mie
 Aici pe pamentu.
 Asta flōre se numesce
 Florea floriloru,
 Ia'n totu tenerulu domnesce
 Reversandu amoru
 Catra Patria si cea dulce,
 Sac'rificiu maritu
 Pe altarui *sacru* se culce
Sacru Romanu numitu.

Em. M.

ПАТЕНТЪЛЪ АМПЕРЪТЕСКЪ

din 29. Maiș k. n. 1853

ks țarîș pentps țarele prinținatș alș Transsilvaniei, prin țare ce țutpodsue pentps Цѣра ачѣкта de коронъ kondika леџилорș snivercале четъџенъ din 1. Ișniș 1811, ks mai msale țerțpirî, și declașirî mai deaprone, și ks o adasțere a ordînușnișilorș, ce аș mai șpmatș dșnt ачѣка, și ce ва пșне џн лșкраре дела 1. Септембре 1853 к. п.

Ної Франџискъ Іосифъ Амперъ дин мѣла лѣї Дѣмнезеѣ Амператълѣ Австріеї шчл. Амѣ еншчїатѣ џн прїнчїпїї, асџира вїїторїалѣ ашезъмънтѣ органикѣ џн Цѣрїле de коронъ а Амперъдїеї Nострѣ, че сѣѣ пѣвлїкатѣ прїн Патентълѣ Nострѣ din 31. Дечембре 1851, а Nострѣ интенџїоне а џтродѣче кѣ обсервареа проурїелорș реладїиї Kondika de леџї snivercале четъџенъ, ка знѣ дрептѣ комвнѣї pentps тоџї чеї кѣвенїџї аї статълѣї Австріакѣ, шї џн ачеле Цѣрї, џн каре пънъ акъма н'а авѣтѣ валоре. Спре џндепїиїреа ачестеї интенџїонї, шї ка џн ачестѣ modș сїре џнаїнтареа вѣнѣлѣї овштескѣ шї џн Мареле Nострѣ Прїнчїнатѣ Transsilvania сѣ се џтетеїеџе знѣ статѣ de дрептате маї ordınatѣ прїн емісіиїнеа портелорș маї естїнсе, маї determınate шї тїмълѣї маї потрївїге деспре дрептълѣ прїватѣ, дѣнъ џнтревареа мїнїстрїлорș Nострї шї асџлтареа консіалѣї імперїалѣ алѣ Nострѣ амѣ хотърџтѣ челе че șpmѣзъ :

Артїкълъ I. Дела 1. Септембре 1853 аре сѣ џтре џн лșкраре џн Мареле Nострѣ прїнчїпатѣ алѣ Transsilvaniei џтре марџїїле селе de акъма kondika de леџї snivercале чївїле, че с'а пѣвлїкатѣ кѣ патентълѣ din 1. Ișniș 1811 џн алте пърџї але Monarxieї Nостре, кѣ ordїнџїиїле, че се џїоѣ de ea, шї свїтѣ алъțрате џн adasțere, прїн каре тоџѣ deodatѣ се десѣїїнџѣзъ тоџе леџїле, статътеле шї datїнеле, че џн ачѣкта Цѣрѣ de коронъ аș статѣ пънъ акъма, шї се атїнѣ de обїектеле ачестеї kondїче четѣџене.

Арт. II. Аїчѣа аș џнсъ валореа сѣа кѣ прївїнџъ ла пропрїїле реладїиї але ачестеї цѣре цѣрțpirїле шї determїнџїїнеле маї deaprone, че се кѣпрїндѣ џн ѣрѣмъторїеле посіџїиї.

Арт. III. Портеле че се кѣпрїндѣ џн алѣ doїле канѣ алѣ kondїчеї de леџї асџпра дрептълѣї de кѣсърїѣ, џнкътѣ еле свїтѣ атїнѣгъторїе de валореа

леџътїнџеї лорș, de трактареа деспре невалореа знѣї кѣсърїї, de деспърџїреа дела тѣсѣ шї патѣ, шї de десѣачѣреа кѣсърїелорș, нѣ аș аїлекареа ла сѣдїїї пострїї дїн статълѣ чївїле (арт. 10) de леџеа кренгїнъ фъръ deосевїре de конфесїиї џн ачѣкта Цѣрѣ de коронъ.

џн прївїнџа арѣтателорș, de леџътїнџа кѣсърїелорș џнсѣшї атїнѣгъторїелорș пѣнкте, статѣ ачестеа шї de акъмѣ џнаїнте свѣтѣ жѣдекъторїа лорș преоџескѣ шї свїт канѣнеле весерїчештї, че ле аș дѣнъ deосевїреа конфесїиїлорș лорș, кѣ ресервациїнеа ачѣка, ка џн прївїнџа жѣдекъторїелорș преоџештї, але протестанџїлорș шї знїгарїлорș, сѣ се факъ регъларе потрївїтѣ кѣ скїмвареа реладїиїлорș.

џн челеалте маї свѣѣ неатїнсе пѣнкте, џнкътѣ еле се редѣкѣ ла реладїиїле кѣсърїештї, шї се кѣпрїндѣ џн канълѣ деспре дрептълѣ кѣсърїескѣ, свїтѣ а се прївї портеле kondїчеї чївїлї ка хотърѣторїе.

Арт. IV. Асџпра крїдїнџїонїлорș жїдовештї аș портеле, че се кѣпрїндѣ џн алѣ doїлеа канѣ алѣ kondїчеї de леџї snivercалї чївїлї депїїнъ аплїкаре.

Арт. V. џнсѣшїреа персонале спре џнкеїереа знѣї кѣсърїї а лѣкѣгорїлорș ачестеї Цѣре de коронъ, есте а се жѣдека дѣнъ ачелеа леџї, ла каре еї свїтѣ свїшнї дѣнъ deосевїреа конфесїиїлорș (арт. III шї IV) de с'ар џнкеїа кѣсърїеле орї џн че локѣ.

џнсѣшїїле персоналї але локѣгорїлорș ачелорș Цѣре de коронъ, џн каре портеле kondїчеї чївїлї џн треїїле de кѣсърїѣ свїтѣ џн депїїна актївїтате, свїтѣ фъръ de осевїре de конфесїиї а се жѣдека дѣнъ портеле kondїчеї. Локълѣ, џн каре се џнкеїе кѣсърїїа, нѣ аре інфлѣнџъ ла жѣдекареа џнсѣшїреї персоналї.

Арт. VI. Леїїле шї ordїнаџїиїле deосевїре, че стаѣ џн Transsilvania асџпра обїектелорș, џн прївїнџа кърора ла сїнѣратїчеле пѣсеџїиї але kondїчеї de леџї snivercалї четъџїле се џндрѣлѣтѣ ла консігъџїїнеа цѣреї сѣѣ ла леїїле полїтїче катералї сѣѣ фїнанџїарїе, прекъм шї портеле че свїтѣ емісе асџпра обїектелорș полїтїче катералї шї фїнанџїарїе, шї цѣрțврескѣ дрептърїле прївате, сѣѣ ле determїнѣзъ маї апрѣне, рѣтълѣ џтре аѣтѣа џн потеря лор, џнкътѣ еле се потрївескѣ кѣ леїїле органїче, че с'аș словозїтѣ de атѣнчї, шї кѣ патентълѣ нострѣ din 31. Дечембре 1851.

Арт. VII. џн реладїїнеа ачѣкта, че се атїнѣ

de normele asupra obiectelor politice Noi am adlată ка кале а фиска прекутъ змезъ :

1. Determinăzîniile condiceі civiі atîngtorie de realizîniile de svînzere ші асклтаре дренеуекъ, че аъ кэстатъ, акъта с'аъ descіndатъ, ші дн віиторіъ нътаі потъ ста, нъ аъ аплекаре ;

2. Determinăzîniile condiceі civiі asupra leđiziteі зртърі de moштеніре, свнтъ а се аплека ла касріле de mоrte, каре се воръ днтемпла двуъ днтродъчереа еі, ші de с'ар лъвра деспре възрї деръношті, ла каре Ної не ресервътъ deосевітеле ordіnzîniі, че с'ар vedé кътва de ліпсъ. Дн тотъ днтемплареа свнтъ а се обсерва атътъ ла днтърдіреа възрїлоръ деренешті, кътъ ші престе тотъ ла възрїле nemішкъторіе ачеле норме, че констаъ asupra дертърлоръ днтърдіреі de фелїзлъ ачеста.

3. Че се атїнде de normele politice дн прївїндъ ла преодїте, ла каре се фаче провокаре дн determinăzїnea condiceі civiі, се ва жъдека :

а) Капачїтатеа de moштеніре а комънелоръ преоцешті, ші а тьдъларелоръ лоръ (§. 539) двпъ ordіnzîniile deосевіте, че констаъ дн ачаа Дёръ de коронъ, дн прївїнда ачеста.

б) Дн консідерацінеа некапачїтъціі персонелоръ кълъзгрешті а потеа фаче testamentъ аъ валореа сеа регълеле, че се къпрїндъ дн §. 573 алъ condiceі четъдєне.

в) Normele, каре аъ fostъ а се пъзі пълъ акъта дн Трансілванїа, къндъ дн прївїнда аверей персонелоръ преоцешті аъ днтратъ свкчесїнеа лецїзїтъ, ретълъ пълъ ла таі департеа хотърре, нестръмътате. Дн прївїнда днсъ ачелеі пьрдї а аверей agonісіте de testatore, ла каре двпъ ачесте лецї аъ fostъ кіемате ръденїеле лъї, ші дн прївїнда ачелора възрї, че дн нтереа авїгїчїтатеї се къвеней testatorелъї, днтрь determinăzїniile condiceі civiі asupra leđiziteі свкчесїні.

4. Дрентълъ, че се помелеште дн §. 760 алъ condiceі civiі нептръ контрацереа възрїлоръ фъръ моштенїторї се къвіне дн вїиторїй нътаі статълъї.

5. Дн прївїнда релъцїнілоръ, че стаъ дн §. 1174 алъ condiceі civiі кьтре нормеле политїче asupra постїпърїрей, шї ка dїспъсєдїzїniile §§. 1164 шї 1171 asupra контрактълъї de edїtzьрь сь се дндеплінекък несте тотъ, шї сь се дндрепте, ам афлатъ къ кале а копчеде, ка актївїтатеа патентълъї, че с'а словозїтъ дн 19. Октобре 1846 дн алте пьрдї але Monarхїей, нептръ скътїреа пропрїетъцілоръ літерарїе шї артїстїче, сь се днтїндъ шї асъ

пра Ardéauxlї, шї амъ ръндзїтъ прїтіреа лъї дн алътърата адаоцере.

Ної времъ даръ таї къ dédїncєлъ а дндрепта кьтре ачестъ, къ ачаа алътъратъ dїспъсєдїzїne, къткъ орї че постїпърїре ла черереа челъї вьтъматъ арє сь се черчетезе шї nedepсєскъ de кончернїнтеа dїрегъторїъ. (Дрмезъ.)

БЕСЕРІКА ГРЕКО-РОСИАНЪ

дн алътъраре къ чеа latїнъ дн pozїціеа de fauce a Orientslї.

Квестїле Оріентълъї, атътъ ачеле вєсерїчешті кьт шї ачеле политїче, се днвінеаъ азї днтре сіне таї мьлт de кьт алте дьдї, шї dїп челе апъсане къ але лор днвълзїрї, рьсаре історїа чеа поъ а ачестор доъ пьрдї але лътеї. De ачєєа, къвїндъсе а черчета пълъ дн фьндъ лъкрїрїле de не ачест дндоїт терєн, нъ се поате десконері нїтїкъ таї іnteresant, декьт аналогїа днтре атвєле вєсерїчї, дн каре се dїcпарте Оріентъл шї Анъсъл, адекъ ачєї Byzantine шї ачєї Romane, шї тїшкьрїле кьтрь каре ачесте, парте дїнтєск еар дн парте с'аъ шї dїсвълїт.

Къноскът есте, къ вєсерїка днчєпътоаре а Крєштїнілор ера administratъ de чїнчї patriarchї de Iєrєsalїm, Roma, Antїoxia, Alexandria шї Constantinopolї, шї къ patriarchъл de Roma, deшї чєїалалдї нъ рекъноштєаъ дрєнтъл лъї ка зрташъ а свнтълъї апостолъ Петръ, тотъшї ка свпрапъсторъ вєсерїчєск ал капїталїей імперїзълї Roman, тїмпьрїхъ аъ къпътат о preponderantъ консідераціє. Деасемєне къноскът есте къ аша прекум нтереа вєсерїчєаскъ а Romeї, фъръ mare днгрєзїєре се днтїндеа престє дерїле анъсане шї крешїтеа къ дьпсєле, patriarchї рьсьрїтълъї къ єпархіїле лор се свзпєаъ de арта maхometанъ, вєсерїчїле лор се сврєпаъ шї тьртєле се рьсьнїдеаъ шї се стїрпєаъ. Лъкръ патърал аъ fost ка вєсерїка Romanъ, ка о днвїнгътоаре а попарелор лїбере, вьзънд днтємєїєтъ а єї асклтарє, аъ черкат дн кьрєвл вєкьрїлор de мїзлок а днтїнде а єї нтере шї domніє, asupra сьрорєї сале чєї змїліє. Папа ка patriarch de Roma, чєреа а фї рекъноскът de екътєнікъ шї дн єлъ а се концентра administrарєа вєсерїчєаскъ. Къноштїнда de нтере шї de dїgnїтate, не каре се днтємєїєа асемєне претєнциї, сє адъпа de нтереа dїсволтъндъ а статърїлор. Анъ

сълзи, de циптъ Romaпъ, ши маї алес de ачае Церманъ кз Императоръ еї, кареле ашъзасъ тронъ сьптълѣ Петръ дн дреанта ачелѣ имперіал, не кьнд патриархъ de Константінополи атърна de воїнда астократълѣ греческѣ. Нъмаї пьдїн импортантъ ера дїволтареа опїніеї ши а пьтереї снїрїтвале, ресьлтате дїн ачае спорїре а пьдїлор ашъсале, ши кьтре каре рьтънеа дн депїлїъ опозїціе весерїка рьсьрїтълѣ, че се цїнеа кз статорнїціе de їнстїтүціе веї, ши кз кьтъ статорнїціе маї пьлтъ се пьстраѣ даїнеїе ши карактеръ чєл веїкѣ ал весерїчеї, кз атъга маї пєдпїкькатъ ера ошънереа кьтръ тоате черерїле че фьчеа капъл весерїчеї ашъсале. Деосевїреа чеа пєдпєтпътоаре а dogмелор днтре амбе, прїн ачае ошънере днтр'атъга с'аѣ атърїт, кз капї амвелор весерїчї не дьпшїї ши аї лор пьргашї, ї detънаѣ кз апатеме; еар атъпчї кьнд дн прїмеждїа чеа спорїтоаре, дн каре се аола Константінополи дїн партеа Сьлтанїлор Тьрчїеї, ла сїноаделе днтрънїте дн Флорєнда ши Ферара, Императъл Еманоїл Палеолог ши днцълєнтъл архїєпїскоп Вєсарїон, прїн шїре аѣ аїат деосевїрїле днтре амьндозъ весерїчї ши аѣ фост рекьноскьт пьтереа предомнїтоаре а панєї, кьлжгьрїї шьптелѣ Атос ши аї Romeї чеї носе, дн ал лор зелѣ релїціос, аѣ реклатат кз днфокаре асшїра ачестеї зпїне, зїкьнд кз прїн prodocїа Императълї ши а патриархълѣ с'аѣ осьндїт а се фаче аземїдїї (а се кьтїнека кз пъне недоснїтъ) ши а се лєпъда de крєдїнда пьрїндїлор. De ачєєа, еї деклараѣ, кз маї вїне вор днгьдсї днтре дьпшїї чєалмаза Тьрчєаскъ, декьт дн весерїкъ тїара (корона папєї)латїнъ. Дьпъ о днтърътарє, се пьръсїсе кїар ши весерїка сьптеї Софїї, дн каре кардїналь, че Venice дела Флорєнда кз Императъл, аѣ фост серват лїтгьрїа дьпре рїтъл ашъсан.

Пьръсїреа рьшъшїделор имперїалѣ Byzantin дїн партеа ашъсълѣ, дн моментъл ачєї прїмеждїї, кз каре ї amenїнда Махomed II., аѣ фост маї кз самъ ресьлататъл ачестеї дїсвїнърїї ши рефьзъл de орї че компромїс de днпъкаре. Ърманъл папєї Евгєніє ал II., зрїгоръл копзїлїлор сьс пьмїте, папа Николає ал V., кьнд аѣ азїт кз клєръл de Константінополи кз зрїє аѣ протестат асшїра кьтїнїкьрєї кз пънеа недоснїтъ, асшїра пьрчєдерєї сьптълѣ Дьх дела татъл ши дела фїїѣ, асшїра пьргаторълѣ ши їндьлєндїїлор (ертареа пькьателор) еар маї кз самъ попоръл, асшїра предомнїрєї папєї, ши кз прїн аста лжкръл чєл остєнїгорїѣ ал зпїрєї весерїчїлор с'аѣ сьърьмат дн понтърїле de

кьпїтєніє, аѣ рекьноскьт днтръ ачєаста соарта рьсьрїтълѣ, ши аѣ зїє : „Кьдєреа капїталїєї имперїалѣ, чеа de не зрѣт тьрїє а крьшїтїпътъдїї дн Европа рьсьрїтеанъ, дєспре фьрїєа некредїнчомїлор, ва фї зрѣта ачестеї пєпорочїте дїсвїнърїї.“ Асєтєне презїчєре с'аѣ плїнїт пьдїнї ашї дьпъ ачєаста. Фїїл лѣї Амьрат II. аѣ ешїт дїн капїталїєа са Adrianopolї, кз таре пьтере асшїра фїїлѣ лѣї Mїхаїл Палеологъл, асшїра рєсїдєндїєї имперїалѣ Byzantin. Апьрареа ши шьптъїреа ераѣ пьтїнчосє, дар Императъл Константїн ера шьрїдїнїт дн гарнїсона са, дїн тоатъ крєшїтїпътєа ашъсанъ се арьтаръ пьмаї пьдїнї волонтїрїї ши васє; ши шгїзт єсте кьм дьпъ о опїнїєалъ ероїкъ дн 29. Маїѣ 1453, Константінополи с'аз лзат кз асалт, ши чєл de не зрїтъ Императ с'аѣ днгронат днтре тьрпьрїле осташїлор сьї. Нъ тьрзїѣ дьпъ джпсъл аѣ тьрїт ши Николає ал V, Зьдърнїчїреа опїнїрєї сале пре тьрзїї de а дештєпта Европа дїн лєтаргїа са, пьлтъ аз копфьптъїтѣ de а гръвї тоартеа вьтърпълѣ днтрїстат.

Махomed II. дн лок de а днпїнта хотьрьтъл ши днчєнътъл сїстєтѣ ал стїрпїрєї крєшїтїлор ши днврьдошареа лор а Алкоранълѣ, черьт de днтемїєреа имперїалѣ сьѣ, дн прївїреа прїмеждїїлор че amenїндаѣ дїн партеа штерїлор ашъсале, прїчєпънд днстрєїнареа крєшїтїлор грєчї, de кьтръ ашъс, ши днкрєдїнцъндъсє de а лор пєвътътаре полїтїкъ, аѣ гьсїт маї фаворавїлѣ, а о лза днтръ апьраре ши а рєстаторнїчї а еї органїсарє весерїчєаскъ сьѣ патриархъл de Константінополи ши а сїнодълѣ сьѣ, ши кз ачєаста а днтрънї вш фєлїѣ de рєпрєсєнтациє національ а Грєчїлор, копъзъ дїн повїлї, пєгодїанцїї ши тєстєрїєнїї.

Дар, не кьнд ел аѣ шгїзт а сїгьрїнєї прїн ачєаста сьшънєреа крєшїтїлор рьсьрїтєнїї ши а лор пєатърнаре de весерїка ашъсълѣ, прїн кьдєреа Константінополєї с'аѣ пьс тєтєїл знєї новъ весерїчї рьсьрїтєнє дн сїпъл монархїєї пьскьндє а Москвєї, дїн каре, дьпъ ївдїне векарї аѣ крєскьт пьтереа ортодокъ а повълї Даръ, мєпїтъ а фї de ашъраре, а маїчєї сьшъзгате дн Orient.

Сїрзїндєлє весерїчєї латїне, аѣ фост задарнїчє de а днтїнде аколо ал еї рїтѣ ши їєрархїє. Рєсїєнїї аѣ рьтас крєдїнчомїї днвьдътърєї ши прєданїєї, карє лє Venice дела Byzantin. Дар, дьпъ чє аѣ днкьпът Константінополи дн тьнїлє Тьрчїлор, Дарїї Москвєї пєднтръзїєт аѣ днцълєс, кз весерїка лор пь пьтєа рьтънє сьѣ днрїзїрїєа ши domнїєа патриархълѣ сьпъс знєї штерї стьрїне, ши de а

първее кѣриархіе атърна весерика Росіанъ, петръ ачест скоп се трѣмесе ла Константинополі о амвасаѣ, ши дѣпъ тѣлте тратадїи ши дѣпачерї де грезїтїдї *) ши дїн партеа Търчилор, с'аѣ дѣклет о дѣвоіалъ, дѣпре каре пѣтереа песте весерика Москва съ се дѣкредїндезе зѣвї сїнод презїдїнт ла Москва де зп мїтрополїт, рѣтїнд пеатърнатъ дела ачеа вїзантїнъ, ши кѣ каре съ фїе не дїн пѣзїтъръ пѣтмаї легатъ прїн догме ши канонаеле апостолїче а кончїлілор екѣменїче Астъ легѣтъръ дїпѣзптръ, с'аѣ сгаторнїчїт прїн тѣртърїсіреа ортодокъ, компѣсъ ла апѣл 1642 де мїтрополїтѣла де Кїев прїндѣла Петръ Мовїла **) ши се пѣсъ епїскопїлор Росїеї спре черчетаре. Дѣпъ че аѣ кѣпѣтат а лор дѣкзвїндаре ши ачеа а мїтрополїтѣлѣ, ка о : декларадїе а кредїндеї росїенїлор (ἐκθεσις τῆς τοῦ Ροσσων πίστewς) с'аѣ трѣмес патриархѣлї де Константинополї ши с'аѣ сѣзѣс цѣдекѣдеї сале ши а сїнодѣлѣ сѣѣ. Дѣп зрмареа ачестора, патриархѣл аѣ трѣмес дѣ Молдова, дѣ епоха домнїеї лѣї Васїле Лѣнѣ, о комїсіе де епїскопї, карї с'аѣ адѣнат кѣ

*) Дѣ адѣвѣрѣ кѣ кѣ тарї грезїтїдї; кѣ, дѣпъ кѣмѣ не дѣпѣдѣ історїа екклесїастїкѣ, патриаршїї релїжіеї греко-рѣсерїтене ера п'ачї се аѣзрїсаскѣ не Петръ чѣѣ таре, петръ кѣ дѣчелѣ ачеа десѣнаре дѣ леѣеа греческѣ ши петръ кѣ Рѣсїа прїмї прїнчїпїалѣ протестантїкѣ : „Cujus est regio, illius et religio,“ сѣѣ не ромѣнїл : „Чїне е стѣпнѣл песте дарѣ е стѣпнѣл ши песте релѣде“; еї зїчеа кѣ леѣса лѣї Хс. нїчї одатъ нѣ а рекѣпоскѣтѣ ачѣста, ши ка савїа съ пѣтъ фї дѣ фрѣнтѣа весерїчї, дѣпъ кѣмѣ фѣ пѣтмаї ла пѣгнїлї, кѣндѣ зпѣ Ізлїѣ Чесаре ера ши дїпѣтаторѣ Ромѣї ши таре-понтїфїче; дѣчї пѣтмаї фрїка де зпѣ рѣѣ маї таре дѣ фѣкѣ не патриаршї се нѣ декларе не Петръ чѣѣ таре де десѣнатѣ де кѣтръ леѣеа православноїкѣ; фїндѣкѣ елѣ дѣшї формї о хїерархїе деосебїтѣ ши весерїкѣ націоналѣ рѣсъ-гр., прїн каре леѣеа греческѣ девенї тїелѣт дѣ дѣбъ, дѣчѣеа веке греческѣ ши чеа пѣвѣ рѣсъ-гр., вѣлѣ орѣ ка кѣндѣ ши ромѣнїл кѣ тодї ла олатѣ, фїндѣ кѣ сѣнтѣ де паїсне романѣ, с'аѣ пѣтмаї : „де релѣеаа романѣ-греческѣ, сѣѣ ромѣнѣл оріентарѣ.“ Кѣ тоѣ ачѣсте ромѣнїл атѣлї дїн Молдова кѣтѣ ши дїн Цѣра ромѣнѣскѣ сѣѣ цївїлѣ нестрѣмзатѣ пѣтмаї де векеа весерїкѣ греческѣ пѣлѣ акѣмѣ. — ...нѣ.

**) Петръ Мовїла, дїн фамїліе рѣснїтїтѣ а Молдовеї, фїѣл аѣ Домнїторѣлї Сїмїон Мовїлѣ, дїн 1607, барѣат дѣваѣат ши кѣвїос. Петръ мѣтївѣрї полїтїче, дїздерат дѣ цѣпїе, аѣ фост остамѣ ши аѣ комѣтѣт дѣ вѣгїліеа Хотїнѣлї; дѣпъ ачѣеа дѣ-врѣдомїнд татма кѣлѣгѣреаскѣ, с'аѣ фѣкѣт мїтрополїт де Кїев, ши егѣмен монастїреї Печерскї, аѣ рѣсгаторнїчїт весерїка сѣптеї Софїї ши аѣ дѣтродѣс чѣл дѣтѣл сѣмїнарїѣ дѣ Росїеа.

дензтадїї архїенїскопѣлї де Кїев ши кѣ ачѣ а Цѣреї. Дѣтърѣнїдї дѣ сїнод, дѣ весерїка сѣпцїлор трѣї ерархї дѣ Іамїї, ачѣштї пѣрїнцї аѣ черчетат ачеа декларадїе кѣ амѣвнѣтѣл, ши с'аѣ сїргѣїт маї пѣлѣ дѣкѣ а о адѣче дѣ армонїе кѣ хотѣрїїле пѣрїнцїлор ши а кончїлілор, ши спре асѣмене скоп с'аѣ трѣмес дѣкѣ патриархїлор де Александрїеа, де Antiochia ши де Іерусалїм ши сїноаделор лор. Ачѣст акт, дѣтѣрїт кѣ сїцїліе лор, дрент тѣртѣрїе а дѣкзвїндѣреї, с'аѣ рѣтрѣмес ла 1643 ши с'аѣ дѣкзвїнцїнцат ка : Мѣртѣрїсіреа весерїчеї ортодоксе апостолїче а лѣї Хрїстос, ши с'аѣ прїїмїт де тоате весерїчїле зрїте прїн сїнодѣл Бїзантѣлї. Петръ чѣл таре, дѣпъ че с'аѣ декларат де канѣ аѣ весерїчеї імперїѣлї сѣѣ, аѣ дѣтѣрїт астѣ тѣртѣрїсіре дѣ тоате дїспозїціїле сале, прїн леѣеа весерїчеаскѣ, прїн кареа сїнодѣл аѣ рѣгѣлат реладїїле клѣрѣлї ши адмїнїстрареа весерїчеї, ши каре се пѣзѣште дѣ Росїеа де зрмашїї сѣї.

(Din Gaz. de Mold.)

ЧЕНѢШЪРЕАСА.

(Традѣчѣре.)

Сѣнт смерїтѣ ши сѣпнѣсъ
Лѣмеа тѣ vede преа пар,
Кѣчї дѣ волѣл ветрїї пѣсъ
Фѣкѣнд фок негек атар :
Соарт' ама 'мї а фост алаесъ
Дар кѣ тоате тѣ 'нвоїеск,
Д'аста тодї чѣпѣшъреасъ
Мїтїтїкѣ тѣ пѣтеск.

Сѣрорї ам, канѣ пѣ'мї батѣ?
Мѣ стрїг каре маї дѣтѣлѣ,
Кѣте слѣжѣе ле фак тоате

Шї ле скод ла кѣпѣтїлѣ.
Грїжїнд слѣжеск тоатѣ каса
Сѣпнѣсъ пѣн' ла пѣтѣлѣт :
Шї мїка чѣпѣшъреаса
Слѣга Дѣмїталѣ сѣпт.

Дѣ задар, еѣ нїчї одатѣ,
Д'орї че слѣжѣе греа пѣ фѣг :

Орї кѣт нїменї пѣ'мї аратѣ
Нїчї пѣдїн прїетемѣг.
Лас чѣ ор вреа тодї факѣ, зїкѣ,
Так ши ам дрептате еѣ :

Де чѣпѣшъреаса мїкѣ
Дор ва 'нгрїкї Дѣмнѣл.

Din poesїe лѣї I. Вѣкѣрескѣ.